

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління



"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Декан економічного факультету

Віталій ДЯЧЕК

26 серпня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Сталий економічний розвиток та сучасна глобалістика

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Другий (магістерський) рівень вищої освіти

галузь знань С "Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини"

(шифр і назва)

спеціальність С1 "Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)"

(шифр і назва)

освітні програми Економіка та економічна політика

(шифр і назва)

спеціалізація С1.01 "Економіка"

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова

(обов'язкова / за вибором)

факультет Економічний

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету
"26" серпня 2025 року, протокол № 18

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: **Тетяна ЧАТЧЕНКО** кандидат економічних наук, доцент,
доцент закладу вищої освіти кафедри економічної теорії та економічних методів
управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів
управління

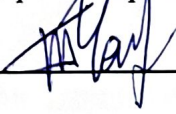
Протокол від "26" серпня 2025 року № 2

В. о. завідувача кафедри економічної теорії та економічних методів управління

 Андрій ГРИЦЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником проектної групи)
Економіка та економічна політика
назва освітньої програми

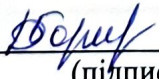
Гарант проектної групи
(керівник проектної групи)

 Тетяна ЧАТЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна
дисципліна

Протокол від "26" серпня 2025 року № 1

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

 Дар'я ЗАГОРСЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Сталий економічний розвиток та сучасна глобалістика» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини спеціалізації С1.01 Економіка.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Мета** викладання навчальної дисципліни «Сталий економічний розвиток та сучасна глобалістика» – формування у здобувачів системи знань, умінь та навичок і світогляду, необхідних для прийняття раціональних економічних рішень в умовах соціальних та екологічних обмежень, а також застосування принципів та підходів сталого розвитку в наукових дослідженнях, професійній і соціальній діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1. Ознайомлення з фундаментальними положеннями концепції сталого розвитку та її місцем у сучасній економічній теорії та політиці.

2. Вивчення впливу процесів глобалізації на економічну, соціальну та екологічну компоненти розвитку національних економік.

3. Аналіз основних глобальних викликів, що перешкоджають досягненню цілей сталого розвитку у XXI столітті.

4. Дослідження міжнародних ініціатив, документів та стратегій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку (зокрема, Цілей сталого розвитку ООН).

5. Вивчення інструментів оцінки сталого розвитку на рівні держав, регіонів, галузей та окремих суб'єктів господарювання.

6. Ознайомлення з підходами до формування політик сталого розвитку у сфері економіки, екології, соціального захисту та інновацій.

7. Розгляд практичних механізмів інтеграції принципів сталості в державне управління, місцеве самоврядування та корпоративні стратегії.

8. Формування аналітичного бачення взаємозв'язку між глобальними процесами і локальними викликами в контексті сталого розвитку.

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Загальна кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
1-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
102 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	
- год.	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові (спеціальні) компетентності

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПРН3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

1.8. Пререквізити: Економічна історія, Історія економічних вчень, Економічна теорія.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. ПЕРЕДУМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДОТРИМАННЯ ЗАСАД СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тема 1. Глобальні проблеми людства.

Сутність глобальних процесів, основні напрями їх розвитку. Глобальні проблеми розвитку світової спільноти: політичні, економічні, культурні, екологічні, соціальні, наукові. Положення "Порядку денного на 21 століття. Науково технічні причини глобальної екологічної кризи. Формування глобальної виробничої інфраструктури світової економіки. Проблеми сучасного економічного розвитку України в глобалізованому світі. Глобальний вимір сталого місцевого розвитку. Глобалізація і проблеми розвитку оптимальної стратегії природокористування.

Тема 2. Теоретичні основи стратегії сталого розвитку національної економіки.

Наукові основи стратегії сталого розвитку природи та суспільства. Основні поняття і визначення сталого розвитку. Концепція сталого розвитку: цілі, завдання, принципи, проблеми і напрямки сталого розвитку. Історія формування та розвитку концепції сталого розвитку суспільства.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення сталого розвитку.

Основні документи світового співтовариства по сталому розвитку. Нормативно-правове забезпечення сталого розвитку в Україні. Проблеми нормативно-правового забезпечення сталого розвитку України

Тема 4. Економічне зростання і сталий розвиток.

Економічний розвиток та економічне зростання. Факторіекономічного зростання і сталий розвиток. Теорії сталого розвитку.

Тема 5. Забезпечення стійкого розвитку соціально економічних систем.

Принципи забезпечення стійкого розвитку соціально економічних систем. Принципи суспільної організації в просторі або принципи «екологічної республіки». Принципи екологічних цілей, або від задоволення потреб до формування життєблагодатних комплексів.

Розділ 2. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тема 6. Індикатори сталого розвитку.

Вимірювання сталого розвитку (індикатори та індекси). Індекси соціального, економічного і екологічного вимірів. Програмний пакет Dashboard of Sustainability. Основні економічні індикатори: процент росту ВВП; покращення режиму харчування людей; середній процент

використання природних ресурсів на одного мешканця. Основні економічні, соціальні індикатори та індикатори довкілля: демографічні показники, середня тривалість життя і грамотність населення; процент зменшення безробіття; доступ до санітарних послуг; індекс людського розвитку. Розрахунок індексу людського розвитку. Індикатори споживання енергії; індикатори випущених відходів; процентне співвідношення території, що захищається для підтримки біологічного розмаїття, до поверхневої території.

Тема 7. Економічна діяльність підприємств в умовах сталого розвитку. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. Сучасні аспекти сталого розвитку підприємств. Фактори, які впливають на сталий розвиток підприємств. Методи управління сталим розвитком підприємств. Фінансово-економічні проблеми забезпечення сталого розвитку підприємств України. Прогнозування сталого розвитку підприємств.

Тема 8. Економічний механізм раціонального використання ресурсів. Економічний механізм і еколого-економічні інструменти. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії. Форми еколого-економічних інструментів.

Тема 9. Зелена економіка в контексті забезпечення переходу України до сталого розвитку. Сутність, цілі та базові принципи «зеленої економіки». Правові основи розвитку «зеленої» економіки. «Зелена економіка» як чинник розвитку зовнішньоторговельних відносин.

Тема 10. Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами та вторинного ресурсокористування в Україні на шляху євроінтеграції. Ідентифікація безпекових факторів й ендегенних ризиків, пов'язаних з відходами. Особливості поводження з відходами. Стратегічні напрями фінансового забезпечення поводження з відходами. Ідеологія і методологія адаптації законодавства України у сфері охорони довкілля та поводження з відходами до норм Європейського Союзу. Методологія і практика вартісних оцінок імплементації директив ЄС у сфері поводження з відходами.

Тема 11. Стратегічні напрями формування моделі сталого розвитку України та її регіонів. Конструктивно-ключові критерії мультирівневої діагностики соціально-економічного потенціалу сталого розвитку. Методологічні засади формування організаційно-економічного механізму управління соціально-економічним потенціалом сталого розвитку регіонів. Способи та алгоритми розробки регіональних та місцевих економічних стратегій сталого розвитку з урахуванням методології ЄС. Паспортизація національної економіки як методологічна передумова нарощення соціально-економічного потенціалу регіону.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Передумови визначення та необхідність дотримання засад сталого розвитку												
Разом за розділом 1	70	14	6			50						
Розділ 2. Стратегічні напрями реалізації концепції сталого розвитку												
Разом за розділом 2	80	18	10			52						
Усього годин	150	32	16			102						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Глобальні проблеми людства.	1
2	Теоретичні основи стратегії сталого розвитку національної економіки	1
3	Нормативно-правове забезпечення сталого розвитку	1
4	Економічне зростання і сталий розвиток	1
5	Забезпечення стійкого розвитку соціально економічних систем	2
6	Індикатори сталого розвитку	2
7	Економічна діяльність підприємств в умовах сталого розвитку	2
8	Економічний механізм раціонального використання ресурсів	2
9	Зелена економіка» в контексті забезпечення переходу України до сталого розвитку	2
10	Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами та вторинного ресурсокористування в Україні на шляху євроінтеграції	1
11	Стратегічні напрями формування моделі сталого розвитку України та її регіонів	1
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Проробка конспекту лекції, вивчення рекомендованої літератури за темами, що викладаються на лекціях	20
2	Підготовка до практичних занять	22
3	Підготовка до поточного контролю	30
4	Підготовка до підсумкового контролю	30
	Разом	102

6. Індивідуальні завдання

-

7. Методи навчання

Піч час викладанні навчальної дисципліни використовуються інформаційно-ілюстративний та проблемні методи навчання із застосуванням:

- лекцій у супроводі роздаткового матеріалу;
- розв'язування задач та тестів;
- складання графічних схем;
- виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Основними формами вивчення дисципліни є лекції, практичні заняття, самостійна робота. Основними відмінностями активних та інтерактивних методів навчання від традиційних вважаються не лише методика й техніка викладання, але й висока ефективність навчального процесу, яка проявляється через:

- високу мотивацію студентів;
- закріплення теоретичних знань на практиці;
- підвищення самосвідомості студентів;
- вироблення здатності ухвалювати самостійні рішення;
- вироблення здатності приймати колективні рішення;
- вироблення здатності до соціальної інтеграції;
- придбання навичок вирішення конфліктів;
- розвиток здатності до компромісів.

При викладанні дисципліни для активізації навчального процесу передбачено використання таких сучасних навчальних технологій як проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах та ін.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується кількома ключовими моментами, й увага студентів має бути сконцентрована на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках. При проведенні проблемної лекції має бути розданий друкований матеріал і виділені головні висновки з питань, що розглядаються.

При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор ставить питання, які спонукають студента шукати вирішення проблемної ситуації. Така ситуація змушує студентів

сконцентруватися, й почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені питання, а висвітлювати матеріал, таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використати при вирішенні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доведень та узагальнень.

На початку проведення міні-лекції за обраними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносять питання, які зафіксовані в плані лекцій, але викладають їх стисло. Лекційне заняття, проведене в такий спосіб, пробуджує в студента активність та увагу до сприйняття матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він отримав під час лекції.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практичні заняття за формою та змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування досвіду соціального спілкування.

Після висвітлення проблеми (проблемна лекція) або стислого викладення матеріалу (міні-лекція) студентам пропонується об'єднатися в групи по 5-7 осіб та представити наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу, тобто виступити перед аудиторією з результатами роботи групи.

Дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо певної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди й переконання, виробляють уміння формулювати думки й висловлювати їх, учать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів, і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

8. Методи контролю

Перевірка та оцінювання знань студентів згідно з навчальним планом дисципліни «Сталий економічний розвиток та сучасна глобалістика» проводиться протягом семестру в наступних формах:

- оцінювання роботи і знань студентів під час практичних занять;
- складання проміжного контролю знань;
- оцінювання виконання та захист контрольної роботи, яка передбачена навчальним планом;
- складання екзамену.

9. Схема нарахування балів

Порядок оцінювання знань студентів, розроблений: і впроваджений в навчальний процес у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна унормовує основні принципи організації поточного, підсумкового та семестрового контролю знань студентів з усіх видів виконуваних робіт (теоретична підготовка, практична робота, самостійна робота, наукова робота тощо), а також методику переведення показників академічної успішності студентів ХНУ імені

В.Н. Каразіна в національну шкалу.

Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку у процесі навчання. Вони визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Поточний контроль знань студентів

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Об'єктами поточного контролю є:

- ♦ активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- ♦ відвідування занять;
- ♦ виконання індивідуального науково-дослідного завдання;
- ♦ складання проміжного контролю.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію із практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Для оцінювання рівня відповідей студентів на підсумковому семестровому контролі використовуються наступні критерії оцінювання.

Узагальнена схема нарахування балів для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Екзамен	Сума	
Розділ 1					Розділ 2						Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання			Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11					
5	5	6	6	6	6	6	5	5	5	5	-	-	60	40	100

T1, T2 ... T11 – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання результативності роботи студентів при виконанні самостійної роботи

Якісними критеріями оцінювання виконання індивідуальних завдань студентами є:

1. Повнота виконання завдання:

- ♦ Елементарна;
- ♦ Фрагментарна;
- ♦ Повна;
- ♦ Неповна.

2. Рівень самостійності студента

- ♦ під керівництвом викладача;
- ♦ консультація викладача;
- ♦ самостійно.

3. *Сформованість навчально-інформаційних умінь* (роботи з підручником, володіння різними способами читання, складання плану, рецензій, конспекту, вміння користуватися бібліотекою, спостереження, експеримент тощо);

4. *Сформованість навчально-інтелектуальних умінь* (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування, вміння відповідати на запитання, виконувати творчі завдання тощо);

5. *Рівень сформованості фахових методичних вмінь* (вміння застосовувати на практиці набуті знання):

◆ низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу;

◆ середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань;

◆ достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях;

◆ високий – володіння умінням творчо-пошукової діяльності.

Критерії оцінювання на екзамені:

Оцінювання знань студента проводиться за чотирирівневою шкалою – відмінно, добре, задовільно, незадовільно. За екзамен студент може отримати максимум 40 балів:

1. Для отримання оцінки «відмінно» (35-40 балів) студент повинен:

- укластися у встановлений строк підготовки відповіді;
- викласти теоретичний матеріал чітко, коротко, зв'язано й обґрунтовано;
- навести вірне рішення задачі та тестів.

2. Для одержання оцінки «добре» (25-34 балів) студент повинен:

- укластися у встановлений строк підготовки відповіді;
- викласти теоретичний матеріал обґрунтовано й зв'язано;
- навести вірне рішення задачі;
- можливі помилки при відповіді на тести.

3. Для отримання оцінки «задовільно» (15-24 балів) студент повинен:

- викладати теоретичний матеріал у доступній для розуміння формі;
- можливі помилки при розв'язанні задачі та тестів.

4. Оцінку «незадовільно» (1-14 балів) отримують студенти, відповіді яких можуть бути оцінені нижче вимог, сформульованих у попередньому пункті.

Кожне завдання заліку оцінюється окремо, що зазначається в білетах. Якщо одна з оцінок «незадовільно», то загальна оцінка не може бути вищою за «задовільно».

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як загальна оцінка, яка враховує оцінки з кожного виду контролю (оцінки проміжного контролю за роботу протягом семестру та оцінка за результатами підсумкового контролю).

У відповідності до набраних студентом балів оцінка знання матеріалу проводиться за чотирирівневою системою згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
0-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Національна парадигма сталого розвитку України. К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2016. 72 с.
2. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
3. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навч.- метод. посібн. К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. 109 с.
4. Стратегія сталого розвитку: еколого-економічний аспект: навч. посіб. / І.В. Замула, І.В. Давидова, Г.В. Кірейцева, М.Б. Корбут, В.В. Травкін. ЖДТУ, 2017. 200 с.
5. Kropp, Ariane. Grundlagen der Nachhaltigen Entwicklung. Handlungsmöglichkeiten und Strategien zur Umsetzung. Gabler Verlag. 2019. 49 p.
6. Michael von Hauff. Nachhaltige Entwicklung. Grundlagen und Umsetzung. De Gruyter Oldenbourg. 2014. 282 p.
7. Сталий розвиток місцевих громад. Підручник / М.О. Клименко, О.М. Клименко, Л.В. Клименко. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 296 с.
8. Караєва Н., Сталий розвиток: еколого-економічна оптимізація територіально-виробничих систем: Навчальний посібник / Н. Караєва, Р. Корпан, Т. Коцко, І. Недін. Університетська книга. 2015. 384 с.
9. Коломієць Л.В. Стратегія сталого розвитку: Навч. посібник / Л.В. Коломієць. Кропивницький: 2019. 126 с.
10. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально методичний посібник / О.Ю. Кононенко. К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. – 109 с.

Допоміжна література

1. Вдовенко Н. М., Коробова Н. М., Перегуда Ю. А., Сокур Л. В., Яцун А. Г. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Глобальна економіка» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Економіка підприємства», ОПП «Економічна кібернетика». К.: НУБіП України. 2024. 159 с.
2. Марушевський Г.Б., Нижник О.М. Методичні рекомендації для врахування Цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад. К.: ПРООН/ГЕФ, 2017. 58 с.
3. Рюль В.О. Глобальні проблеми сучасності: навчально-методичні рекомендації. Ужгород, 2022. 42 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Інститут економіки і прогнозування НАН України. URL: <http://www.ief.org.ua>
2. Міжнародна Організація Праці (МОП). www.ilo.org.
3. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: <http://www.icps.kiev.ua>
4. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй: <http://hdr.undp.org>. 6. Офіційний портал Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Антимонопольного комітету України. URL: <http://www.amku.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

9. Офіційний сайт Нобелівської премії.
URL:
https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/.
10. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
11. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL:
<http://www.minfin.gov.ua>.
12. Офіційний сайт Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua>.
13. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org.ua>.
15. Eurostat. European statistics. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>
16. World Development Reports. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication>